

Джордж Ф. Смут, що одержали Нобелівську премію з фізики у 2006 році. (Фактично це завершення етапу креативних розвідок і гіпотез 1960-х років.)

Не вдаючись у деталі, скажемо, що інтенсивність реліктового випромінювання і флуктуації — мікроскопічні відхилення від неї — є слідами перших галактик, а неоднорідність Всесвіту (наявність в ньому зірок і планет) засвідчує потенції і реальність життя — воно неспроможне виникнути в однорідному середовищі. Висміяна раніше картина початку життя, народження всесвіту, знайшла своє підтвердження. Дані, одержані за допомогою космічного апарата КОБЕ, по суті підтвердили, як делікатно й обережно говорять вчені-нобелівці, — що їм вдалось «побачити Бога». Хоч би як це видавалось на метафору, але слово сказане.

Між двома текстами: діалог коду і повідомлення

Сигнали від «конструктивного хаосу» йдуть і по лінії втрати естетичної цілісності за рахунок неузгодженості між інституціональними складовими художньої системи, якою може виступати окрема вистава за умови її репрезентативності для «великої» системи. Ми пропонуємо саме такий приклад.

Під час постановки Някрошюсом Вердієвого «Макбета» у Большому театрі (осінь 2003 р.) преса починає писати про те, як «посварились великий режисер з великим європейським композитором»⁴⁴. «Одержали війну, — пи-

---

⁴⁴ Васильев С. Не работает / Новости культуры в Русском журнале / Подмостки

ше критик, — ...композитор проти режисера. Вокально-оркестровий текст Верді, тобто те, *що ми чуємо*, і те, чим примушує займатись на сцені Някрошюс, тобто *те, що ми бачимо*, зійшлися у дуелі за увагу й розуміння глядача \ слухача». Критик наполягає на глибинній якості цього конфлікту і пояснює його неадекватним навантаженням метафоричної режисури Някрошюса на геніальну музику Верді, «в якій вже все є, хоч як жахливо це звучить для режисерів, що звикли працювати з вербальним матеріалом і шукати у ньому те, що вони хочуть». Васильєв стверджує: «фірмова манера» Някрошюса, «можливо, й близька Шекспіру, але далека від Верді».

Важко погодитись з оцінкою критика, адже йдеться про суголосність інституціональних естетичних начал нового рівня. Про стосунки кода і повідомлення, у цьому випадку — двох кодів, кожен з яких здобуває власну естетичну «монаду», власне повідомлення. Ситуація конфлікту між двома кодами може бути вирішена щонайменше двома шляхами — шляхом асиміляції «слабшого» коду (коду на вичерпанні) і шляхом нового діалогу — сходженням на новий мовленнєвий рівень.

Відчуваючи скраїню втому класичної естетики «оперної режисури», Някрошюс пропонує своєрідну естетичну «коеволюцію» метафоричних і символічних основ сучасного драматичного театру — з музичним семантичним струменем Верді. Тут неминучі втрати, передусім ті, що йдуть від конфліктності двох діалогів (музичного і пластико-жестуального), які можуть бути пояснені відсутністю школи (досвіду) нової музичної мови.

Вичерпання деяких матерій метафоричного театру в лоні драматичних його версій анітрохи не означає його неефективності в зоні оперної режисури. «Макбет» у Великому театрі саме й виокремив цей ресурс, котрого за умов природної, органічної напруги двох уже згадуваних

тут стихій критик не розпізнав. Латентний конфлікт нового коду і «традиційного» повідомлення міг би вивільнити принципово нові естетичні смисли. Сходження на новий рівень суголосності іманентних інституціональних складових — шлях до стабільності художньої системи, до відчуття нею власної цілісності. Можливий принципово новий полілог, з кількома рівнями плюральності.

Принцип ризоми: між архаїкою і постмодернізмом

У зв'язку з поняттям «старої» і «нової» цілісності на спеціальну увагу заслуговує паралель, що виникає між *архаїкою і постмодернізмом*. Ми вже звертали увагу на ці стосунки. О. Пелипенко, на наш погляд, один з найцікавіших дослідників у сучасній гуманітарній сфері, твердить: «Принцип ризоми, що став своєрідною емблемою постмодерністського мислення, цікавим чином перегукується з архаїчною формою смислотворення. І в архаїчній і в постмодерністській свідомості будування смислових елементів здійснюється за принципом *приєднувального, а не структурного зв'язку...*». І ще: «Такі ознаки ризоматичного мислення, як відмова від „центруючої міфологеми“, фрагментарність, слабоструктурованість і відкритість системних утворень зі слабо означеними „пучками відмінностей“, вповні релевантні для опису архаїчного мислення. Подібна *інтерпретуюча* парадигма мислення, що парадоксально пов'язує архаїка і постмодерніста, безумовно має на увазі попереднє знання як про світ взагалі, так і про феномен, що інтерпретується (текст, структуру) зокрема. Для архаїка таке знання забезпечується неповною розірваністю з